

Br: 03-02-040/23-2047/2

Podgorica, 28.03.2023. godine

MINISTARSTVO ZDRAVLJA
- n/r ministru, gospodinu Dragoslavu Ščekiću -

Poštovani gospodine Ščekiću,

Povodom *Predloga programa za nadzor i kontrolu vektora 2023 - 2025 sa Akcionim planom za period od 2023. do 2025. godine*, Ministarstvo finansija daje sljedeće

MIŠLJENJE

Na tekst *Predloga programa* i pripremljeni *Izveštaj o analizi uticaja propisa*, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

U tekstu dostavljenog *Predloga* i pratećeg *Izveštaja o analizi uticaja propisa*, navodi se da Program za nadzor i kontrolu vektora 2023-2025, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2025. godine, ima za cilj zaštitu zdravlja stanovništva Crne Gore, a ujedno i zaštitu zdravlja stočnog fonda u zemlji. Vektorske bolesti (lajšmanijaze, groznice Zapadnog Nila, krimsko-kongoanske hemoragične groznice, lajmske borelioze i krpeljnog meningoencefalitisa prepoznate) uzrokuju virusi, bakterije i paraziti koje na ljude prenose vektori: komarci, pješčane mušice, muve, kulikoide, krpelji, buve, grinje, puževi, vaške i dr. Navedene bolesti predstavljaju globalnu prijetnju, kako u humanoj tako i u veterinarskoj medicini. Kako je za prevenciju i kontrolu bolesti koje prenose vektorske vrste najbolji izbor nadzor samih vektora, Ministarstvo zdravlja ističe nužnost donošenja ovog Programa.

Aktivnosti koje su predviđene akcionim planom usmjerene su na postizanje sljedećih operativnih ciljeva:

1. Povećanje stepena informisanosti o kontroli vektora i vektorskih bolesti u Crnoj Gori;
2. Održavanje niskog stepena prevalencije oboljelih od vektorima prenosivih bolesti kod ljudi i domaćih životinja i
3. Smanjenje rizika introdukcije i nastanjivanja invazivnih vektorskih vrsta na teritoriji Crne Gore.

Operativni nadzor nad ciljevima vršiće Institut za javno zdravlje Crne Gore, dok će sveobuhvatni nadzor nad sprovođenjem Programa i svim aktivnostima vršiti Ministarstvo zdravlja.

Uvidom u *Izveštaj o analizi uticaja propisa* u dijelu procjene fiskalnog uticaja, utvrđeno je da je za implementaciju predloženog Akcionog plana za period od 2023. godine do 2025. godine potreban iznos od 47.700,00€ i to iz redovnih budžetskih sredstava koja će se godišnje opredjeljivati zdravstvenom sistemu Crne Gore i to:

- U 2023. godini 3.400,00€ od kojih 1.900,00€ obezbjeđuje Institut za javno zdravlje Crne Gore i 1.500,00€ koje obezbjeđuje Ministarstvo zdravlja;

- U 2024. godini 23.400,00€ (Institut za javno zdravlje Crne Gore 10.900,00€, Ministarstvo zdravlja 12.500,00€);

- U 2025. godini 20.900,00€ (Institut za javno zdravlje Crne Gore, Ministarstvo zdravlja);

Zakonom o budžetu za 2023. godinu ("Sl.list Crne Gore" br. 152/22) planirana su zahtijevana sredstva za aktivnosti predviđene Akcionim planom za 2023. godinu kod prikazanih nosioca aktivnosti.

Shodno navedenom, Ministarstvo finansija sa aspekta državnog budžeta, u načelu nema primjedbi na *Predlog programa za nadzor i kontrolu vektora 2023-2025 sa Akcionim planom za period od 2023. do 2025. godine*, s tim da se budžetska sredstva predviđena akcionim planom za 2024 i 2025. godinu usklade sa sredstvima koja će se planirati Ministarstvu zdravlja i ostalim nosiocima aktivnosti, godišnjim zakonima o budžetu.

S poštovanjem,

MINISTAR

mr. Aleksandar Damjanović

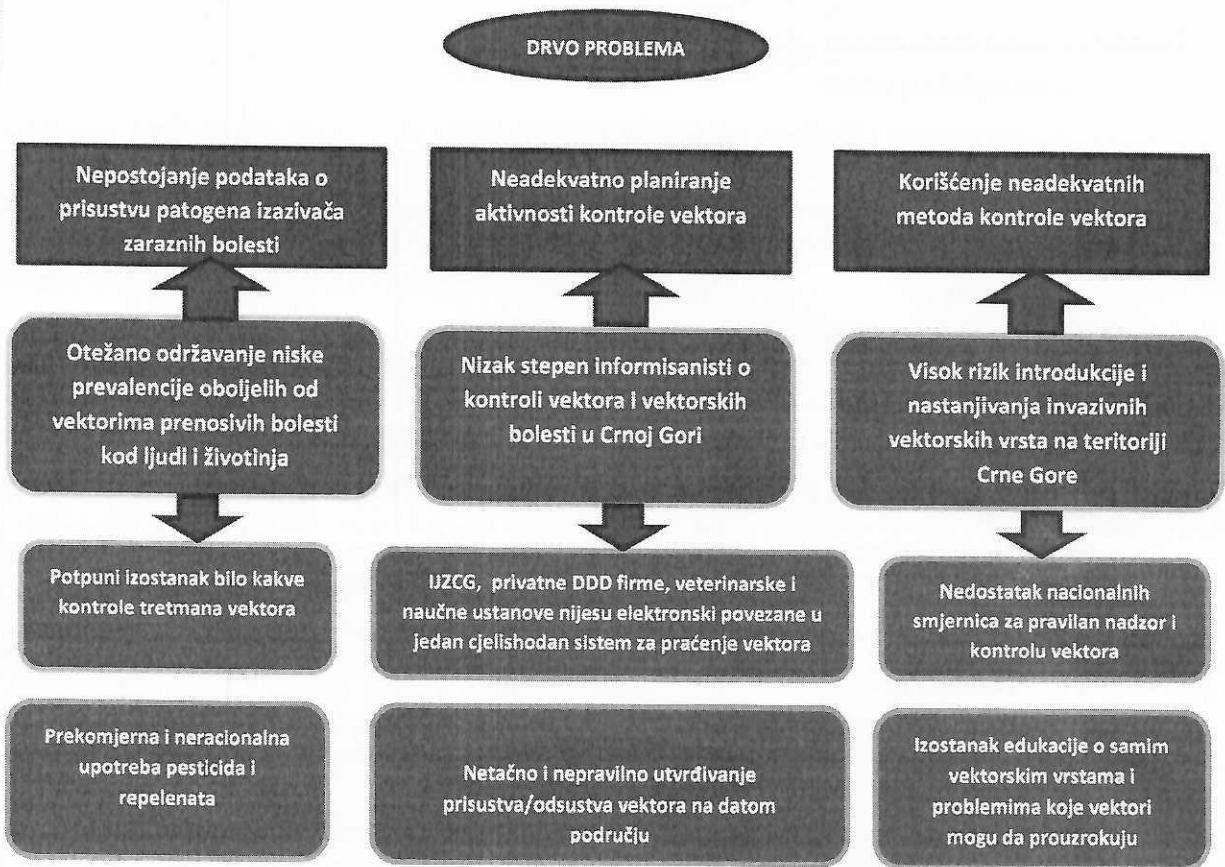
IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA	
PREDLAGAČ PROPISA	Ministarstvo zdravlja
NAZIV PROPISA	PREDLOG PROGRAMA ZA NADZOR I KONTROLU VEKTORA 2023 – 2025 SA AKCIONIM PLANOM ZA PERIOD 2023. DO 2025. GODINE
<p>1. Definisanje problema</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koje probleme treba da riješi predloženi akt? - Koji su uzroci problema? - Koje su posljedice problema? - Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri? - Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa (“status quo” opcija)? 	
<ul style="list-style-type: none"> - Zakonodavni okvir na osnovu kojeg se vrše nadzor, praćenje i kontrola/suzbijanje vektora u Crnoj Gori, uz male izmjene, isti je koji je primjenjivan 1973. godine kada je SFRJ, a samim tim i tadašnja SR Crna Gora, proglašena od strane SZO za Malaria free teritoriju. Pored anahronosti, od značaja je i usklađivanje crnogorskog sa zakonodavstvom EU, u kojem su na primjer adulticidni tretmani protiv letećih formi komaraca (a koji se primjenjuju u Crnoj Gori) zakonom dozvoljeni isključivo u slučaju potvrđenih slučajeva obolijevanja ljudi. U svakom drugom slučaju tretmani se svode samo na larvicidne tretmane. Posebno vodeći računa da su EU standardi u ovoj oblasti već propisani i da ih treba doseći, neophodno je da se sistem praćenja i kontrole vektora, uključujući i sam zakonski okvir, unaprijedi. Imajući sve navedeno u vidu jedino pravilno, pri tome sveobuhvatno, unaprijeđenje sistema treba da ide u smjeru „One Health approach“. <p>Ne postoji plan, a samim tim ni planirane aktivnosti, vezane za vektore na nacionalnom nivou. Ni jedna institucija državne uprave, osim dijelom zdravstvene inspekcije i Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, nema faktičkih i operativnih dodirnih tačaka ni sa nadzorom ni sa suzbijanjem vektora. Stoga ne postoji baza podataka o prisustvu/odsustvu, lokacijama nalaza ili bilo kakvim drugim aktivnostima vezano za nadzor i/ili suzbijanje vektora uključujući sprovedene tretmane na nivou države. Veoma zabrinjavajuće u cijeloj proceduri, tačnije u cijelom sistemu, je nepostojanje obavezne provjere efikasnosti tretmana, tj. ne sprovodi se nadzor nad urađenim tretmanom vektora, bez obzira ko je tretman uradio.</p> <p>Program za nadzor i kontrolu vektora 2023-2025 sa Akcionim planom za period od 2023. do 2025. godine nastojaće da riješi gore navedene probleme i unaprijedi oblast nadzora i kontrole vektora u Crnoj Gori.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Najveći uzrok problema je zastranjeli zakonodavni okvir i nepostojanje strateškog dokumenta kao ni multisektorskog radnog tijela koji bi se angažovao u rješavanju ove oblasti. - Posljedica problema je prije svega neekološko, neefikasno i izvan standarda EU tretiranje vektora. Naročito zabrinjavajuća moguća posljedica je mogućnost izbijanja zaraznih bolesti prenesenih preko vektora, kako kod ljudi tako i kod životinja - Potencijalno oštećeni su i ljudi i životinje, ali i životna okolina. 	

Pri izradi ovog dokumenta primijenjena je i SWOT analiza stanja u Crnoj Gori, kojom su prepoznate prednosti, slabosti, mogućnosti i prijetnje.

<p style="text-align: center;"><u>PREDNOSTI (STRENGTHS)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mali broj stanovnika • Pozicija Crne Gore u pregovaračkom postupku sa EU, u smislu potrebe usklađivanja zakonodavnog okvira sa najboljom EU praksom • U Crnoj Gori su pozitivno, eksperimentalno, provjerene mogućnosti primjene savremenih eko-friendly metoda kontrole vektora • Interesovanje studenata i mladih istraživača za problematiku vektora 	<p style="text-align: center;"><u>SLABOSTI (WEAKNESSES)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zastarjeli zakonodavni okvir • Nedovoljan broj uskospecijalizovanih stručnjaka za pojedine grupe vektora • Neadekvatan nivo edukacije osoba zaduženih za planiranje i sprovođenje tretmana protiv vektora na lokalnom nivou • Zanemarivanje i neprepoznavanje „tropskih“ virusa od strane ljekara na primarnom nivou zdravstvene zaštite • Neadekvatno suzbijanje vektora • Nepostojanje podataka o izvršenim tretmanima kontrola vektora • Nepostojanje nadzora nad izvršenim tretmanima kontrola vektora
<p style="text-align: center;"><u>MOGUĆNOSTI (OPPORTUNITIES)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Postojanje institucija posvećenih daljem razvoju sistema nadzora i kontrole vektora • Mogućnost promjene zakonodavnog okvira • Formiranje PHEOC-a Public Health Emergency Operations Centre za Crnu Goru u Institutu za javno zdravlje • Uvođenje u praksu SIT, Bti i drugih biocidnih sredstava za kontrolu vektora 	<p style="text-align: center;"><u>PRIJETNJE (THREATS)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Klimatske promjene i „prirodno“ širenje rasprostranjenja samih vektora i bolesti prenosivih vektorima • Nestabilno finansiranje programa nadzora, suzbijanja i kontrole vektora (iz različitih razloga) • Uticaj potencijalne epidemije izazvane vektorima na sektor turizma i uopšte ekonomiju zemlje • Opšte zagađenje prirodne sredine

- Radna grupa za izradu ovog Programa pristupila je i analizi stanja i kroz izradu drveta problema koje je prikazano ispod:

- Bez primjene propisa tj aktivnosti iz ovog Programa, predstavljeni problemi bi rezultirali mogućom epidemijom zaraznih bolesti prenesenih preko vektora, kako kod ljudi tako i kod životinja. Kako je izbijanje bolesti koje prenose vektori uglavnom neočekivano ili se ne može predvidjeti sa velikom sigurnošću, neophodno je postojanje propisa i zakonskih osnova koji dozvoljavaju državnim organima da preduzmu hitne akcije za kontrolu ili suzbijanje vektorskih vrsta na takav način da dalje širenje bolesti bude zaustavljeno.

2. Ciljevi

- **Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?**
- **Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.**

- Generalni cilj ovog dokumenta je unaprijediti oblast nadzora i kontrole vektora u Crnoj Gori. Program je definisao 3 operativna cilja sa pratećim indikatorima učinka, pratećim aktivnostima i indikatorima rezultata aktivnosti. Operativni ciljevi su sljedeći:

- 1) Povećati stepen informisanosti o kontroli vektora i vektorskih bolesti u Crnoj Gori
- 2) Održati nizak stepen prevalencije obojelih od vektorima prenosivih bolesti kod ljudi i domaćih životinja
- 3) Smanjiti rizik introdukcije i nastanjivanja invazivnih vektorskih vrsta na teritoriji Crne Gore

- Ovaj Program se naslanja i usklađen je sa odredbama važećih zakona u Crnoj Gori, i to sa:

1) Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti;

2) Zakonom o zdravstvenoj zaštiti;

3) Zakonom o veterinarstvu ("Službeni list CG" br.30/2012, 48/2015, 57/2015 drugi zakon, 52/2016 i 43/2018).

Pravilnikom o klasifikaciji zaraznih bolesti životinja, načinu prijavljivanja pojave odnosno sumnje i odjavljivanja zaraznih bolesti životinja, "Službeni list CG", br. 30/12, 48/15 i 52/16;

Pravilnikom o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje zarazne bolesti plavog jezika ("Službeni list CG", br. 3/15).

Ova oblast, a kroz temu zaraznih bolesti, prepoznata je u Nacionalnoj strategiji održivog razvoja do 2030. godine (NSOR), i predmetnu oblast ovog dokumenta afirmiše kroz:

cilj - UNAPREĐENJE STANJA LJUDSKIH RESURSA I JAČANJE SOCIJALNE INKLUZIJE

strateški cilj 1.2 UNAPRIJEDITI ZDRAVLJE GRAĐANA U SVIM UZRASTIMA I SMANJITI NEJEDNAKOSTI U ZDRAVLJU mjeru 1.2.2 Povećati fokus na promociju zdravog života, prevenciju i kontrolu bolesti SDG 3 (3.4, 3.5, 3.6, 3.a, 3.b); podmjere: 1.2.2.12 Smanjiti prevalenciju zaraznih bolesti, posebno HIV-a i tuberkuloze i 1.2.2.13 Uvesti brzi odgovor na prijetnje zdravstvenoj bezbjednosti.

Realizacijom aktivnosti i ostvarivanjem ciljeva iz ovog Programa direktno će se uticati na realizaciju definisanih podmjera 1.2.2.12 i 1.2.2.13 NSOR-a, koje su opisane u gornjem tekstu. U NSOR-u se navodi da je u cilju implementacije pravno obavezujućeg Međunarodnog zdravstvenog pravilnika (IHR-The International Health Regulations), i odnosnih obaveza, potrebno jačati kapacitete za integrisani nadzor nad zaraznim bolestima i drugim hazardima, kao i unapređivati sistem brzog odgovora na hitne situacije, što je i cilj ovog Programa.

U Programu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2022-2023 nije tretirana oblast nadzora i kontrole vektora, kao ni izrada ovog dokumenta. Strategija razvoja zdravstva Crne Gore za period od 2023. - 2027. godine izradu, praćenje i izvještavanje o sprovođenju aktivnosti ovog dokumenta planiraće u svom akcionom planu.

3. Opcije

- **Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).**
- **Obrazložiti preferiranu opciju?**

- Program za nadzor i kontrolu vektora 2023-2025 Akcionim planom predviđa ukupno 21 aktivnost koje je u cilju ispunjavanja ciljeva i rješavanja problema potrebno realizovati, I na taj način unaprijediti oblast nadzora i kontrole vektora u Crnoj Gori.

- S obzirom na značaj i sveobuhvatnost problema i oblasti, za čije je rješavanje potrebno pristupiti multisektorski, profesionalno i da je potrebna posvećenost i uključenost Vlade Crne Gore, pristupilo se izradi starteškog dokumenta koji će riješiti problem.

4. Analiza uticaja

- **Na koga će i kako će najvjerovatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.**
- **Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).**
- **Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.**
- **Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.**
- **Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.**

- Vektorske bolesti (VBD) predstavljaju veliku prijetnju po zdravlje ljudi. Bolesti koje se prenose vektorima (VBD) predstavljaju globalnu prijetnju, kako u humanoj tako i u veterinarskoj medicini. Kako je izbijanje bolesti koje prenose vektori uglavnom neočekivano ili se ne može predvidjeti sa velikom sigurnošću, neophodno je postojanje propisa i zakonskih osnova koji dozvoljavaju državnim organima da preduzmu hitne akcije za kontrolu ili suzbijanje vektorskih vrsta na takav način da dalje širenje bolesti bude zaustavljeno. Prilično je teško predvidjeti ukupan broj ljudi (i gajenih životinja) na koje će ovaj Program i rješenja imati uticaj, jer opasnost i mogući uticaj nijesu ograničeni samo na građane i gajene životinje u državi, već i na turiste koji nas posjećuju kao značajnu turističku destinaciju. Crna Gora je kao mediteranska zemlja u velikom riziku od pojave problema sa vektorima i njima prenosivim bolestima. Rješenjima će se održati nizak stepen prevalencije oboljelih od vektorima prenosivih bolesti kod ljudi i domaćih životinja i smanjiće se rizik introdukcije i nastanjivanja invazivnih vektorskih vrsta na teritoriji Crne Gore.

- Rješenja će uticati i na donosiocima odluka na lokalnom i nacionalnom nivou jer će se omogućiti dostupnost podataka i stepen informisanosti o kontroli vektora i vektorskih bolesti u Crnoj Gori, koji do sada nijesu postojali.

- Povećanje stepena informisanosti o kontroli vektora i vektorskih bolesti u Crnoj Gori, podrazumijeva sprovođenje 4 aktivnosti koje su vezane za formiranje i održavanje baze podataka za vektore i za, do sada, utvrđene vektorske bolesti, odnosno objedinjavanje podataka koje imaju ključne institucije (uključene u izradu ovog dokumenta), uključujući „stare podatke“ (starije od 20 godina) i rezultate novih istraživanja, bez obzira na koji način su date informacije prikupljene. Bazu podataka vodiće i organizovati Institut za javno zdravlje Crne Gore. U bazi podataka čuvaće se sve informacije (trajno, odnosno neograničeno vremenski) da bi bilo moguće pratiti pojavu novih vrsta na određenoj teritoriji. Poželjno je i da bazu podataka prati izlaz/proizvod kroz mape/tabele/grafikone u elektronskoj verziji (uz obavezu čuvanja ranijih izlaza u elektronskoj formi). Baza podataka sastojće se iz dva dijela: dio vezan za vektore i dio vezan za vektorske bolesti. Podaci iz baze će se redovno analizirati, tumačiti i dokumentovati i gdje je moguće na osnovu njih izdavaće se adekvatne preporuke. Preporuke i informacije treba da budu javno dostupne svim zainteresovanim stranama i objavljene na web sajtovima Instituta za javno zdravlje Crne Gore i Ministarstva zdravlja. Osim izrade same baze, izradiće se forme i uputstva za dostavljanje podataka za bazu o vektorima i vektorskim bolestima, koje će omogućiti uniformno izvještavanje i dostavljanje podataka svih relevantnih aktera. Baza će se popunjavati dostavljanjem popunjenje forme za bazu podataka u realnom vremenu/po završenoj aktivnosti/tretmanu.

Kako bi se smanjio rizik od izbijanja vektorima prenosivih bolesti kod ljudi i domaćih životinja planirano je sprovođenje 13 aktivnosti. Prva planirana aktivnost je osnivanje Komisije za nadzor i kontrolu vektora. Članovi ove komisije treba da budu iz svih sektora koji se bave pitanjima nadzora i kontrole vektora. Da bi se otpočelo sa sprovođenjem savremenih sistema suzbijanja vektora (koji obuhvataju različite metode kontrole: ekološke, biološke i hemijske), odnosno sa pokretanjem diversifikacije sistema kontrole vektora, kako bi se prevenirao rizik od pojave vektorskih bolesti, neophodno je prethodno preduzeti nekoliko aktivnosti. Prije svega izradiće se plan sprovođenja eksperimenata provjere efikasnosti savremenih sistema kontrole vektora, zatim nakon toga nabavka planirane potrebne opreme i materijala za eksperimente, nakon čega će se otpočeti sa sprovođenjem eksperimenata provjere efikasnosti savremenih sistema kontrole vektora. Nakon sprovođenja eksperimenata i na osnovu dobijenih rezultata/ishoda otpočće se sa uvođenjem u praksu provjereno efikasnih savremenih sistema kontrole vektora.

U okviru navednog potrebno je i izraditi probne programe nadzora nad grupama vektora za koje ima jako malo podataka u Crnoj Gori, a to su pješćane mušice i krpelji. Programima bi pratili eventualno prisustvo izazivača opasnih bolesti kao što su lajmska boreliozna, encefalitis izazvan krpeljima i

lajšmanioza u samim vektorima. Tim programima bi se dobili neophodni podaci ne samo o populaciji vektora, njihovoj distribuciji i sezonalnosti, već bi se imala prava slika o mogućem prisustvu određenog patogena na određenom području, čime bi zdravstveni radnici znali šta se može očekivati kod pacijenata npr. u slučaju uboda krpelja i tako usmjerili dalju terapiju u pravom smjeru.

Takođe, potrebno je i podići nivo znanja i svijesti o problematici među određenim interesnim grupama. Neophodno je voditi računa da nivo znanja o vektorima i bolestima koje mogu da prenose nije isti kod različitih ciljnih grupa i u skladu sa tim prvo je potrebno kreirati posebne programe i planove edukacije, pa tek onda početi sa njihovom realizacijom

Sve ove aktivnosti pratiće medijska kampanja o vektorima i vektorskim bolestima koju će sprovoditi Ministarstvo zdravlja i Institut za javno zdravlje Crne Gore, gdje će ove institucije putem svojih kanala komunikacije (websajt, društvene mreže) plasirati važne informacije o planiranim i realizovanim aktivnostima. Takođe, predstavnici institucija realizovaće gostovanja u medijima na ovu temu.

Na kraju, za smanjenje rizika introdukcije i nastanjivanja invazivnih vektorskih vrsta na teritoriji Crne Gore, planirano je sprovođenje 3 aktivnosti. Za efikasnu prevenciju i/ili kontrolu invazivnih vektorskih vrsta, brz odgovor na otkrivanje invazivne vrste (jaja, larve, lutke ili odrasle jedinke) je potreban kako bi se ograničilo širenje, po mogućnosti spriječilo nastanjenje vrste i smanjila vjerovatnoća izbijanja bolesti koje data vrsta može da prenosi. Stoga je potrebno izraditi jasne i sažete protokole za brzu reakciju u slučaju pojave invazivnih vektorskih vrsta da bi se ograničilo njihovo širenje i izvela eradikacija, ukoliko je moguće, i na taj način smanjila vjerovatnoća pojave bolesti. Nakon izrade, planirano je da se Protokoli dostave svim relevantnim institucijama/subjektima.

Osim gore navedenih aktivnosti, planirano je iniciranje i izrada predloga izmjena zakonodavnog okvira (Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti), koje će dati rješenja za postojeće probleme.

- Primjena propisa ne izaziva troškove građanima i privredi.
- Predlogom Akcionog plana se ne stvaraju uslovi za stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu niti tržišna konkurencija, kao i biznis barijera.
- Primjenom propisa ne stvaraju se ni administrativna opterećenja.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- **Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?**
- **Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.**
- **Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.**
- **Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijedena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?**
- **Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proistići finansijske obaveze?**
- **Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?**
- **Obrazložiti metodologiju koja je korišćena prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.**
- **Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.**
- **Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?**
- **Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.**

- Za implementaciju predloženog Akcionog plana potrebno je izdvajanje finansijskih sredstava u ukupnom iznosu od 47.700,00€. Sredstva je potrebno obezbijediti iz redovnog budžeta zdravstvenog sistema Crne Gore.

- U 2023. godini potrebno je izdvojiti 3.400,00e;
- U 2024. godini potrebno je izdvojiti 23.400,00e;
- U 2025. godini potrebno je izdvojiti 20.900,00e;

Budžetska godina	Iznos	Nosilac aktivnosti	Programski kod aktivnosti	Izdatak
2023	3.400,00€	1.900€ IJZCG, 1.500€ Komisija za nadzor i kontrolu vektora, MZ;	41301	4147 4199
2024	23.400,00€	10.900€ IJZCG 12.500€ Komisija za nadzor i kontrolu vektora; SVL, IJZ, MZ	41301	4147 4199
2025	20.900,00€	2.900€ IJZCG 14.500€ Komisija za nadzor i kontrolu vektora; SVL, IJZ, MZ 3000€ MZ	41301	4147 4199

- Implementacijom Akcionog plana ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze.
- Budžetom su planirana sredstva za 2023. godinu, a planiraće se za naredne fiskalne godine tokom važenja ovog Programa.
- Nije predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će prosteći finansijske obaveze
- Neće se ostvariti prihodi za budžet Crne Gore u kratkom roku, ali u dužem periodu svakako hoće, jer su sredstva koja su potrebna neznatna u odnosu na koristi koje proizilaze iz zaštite zdravlja stanovništva, pa će samim tim biti koristi za državni budžet.
- Metodologija koja je korišćena prilikom obračuna finansijskih izdataka je metoda procjene kao i prethodnih iskustava nosioca aktivnosti.
- Nijesu postojali problemi prilikom obračuna prihoda Instituta.
- Nijesu postojale sugestije Ministarstva finansija na inicijativu za donošenje Predloga propisa.
- Nijesu postojale primjedbe Ministarstva finansija na tekst propisa.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- **Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.**
- **Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).**
- **Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.**

- U pripremi predloga ovog Programa članovi radne grupe bili su istaknuti stručnjaci iz ove oblasti i profesori sa Biotehničkog fakulteta, tako da nije bilo potrebe za eksternom ekspertizom.

- Ciljano su konsultovani su predstavnici zdravstva i Instituta za javno zdravlje, naučnih institucija, Uprave za fitosanitarne poslove, Specijalističke veterinarske laboratorije. Javne konsultacije nijesu organizovane.

- Svi predlozi i sugestije koje su date vezano za aktivnosti, a koje su prepoznate kao značajne, uvažene su i unesene u Akcioni plan. Nije bilo neprihvaćenih sugestija i predloga.

Neke od sugestija odnose se na izradu baze podataka koja bi se distribuirala svim relevantnim akterima, zatim uvođenje u praksu savremenih metoda kontrole vektora kao i detaljni prikaz svih potrebnih sredstava/alata za iste. Sugestije su date i za oblast edukacije sa ciljem podizanja nivoa znanja i svijesti o problematici među određenim interesnim grupama. Predložene ciljane grupe su:

(I) medicinsko osoblje, posebno na primarnom nivou zdravstvene zaštite; tehničko medicinsko osoblje; veterinari i veterinarski tehničari; profesionalci iz oblasti zaštite bilja i lica iz lokalnih samouprava

zadužena za poslove DDD (kao dio cjeloživotnog učenja u cilju unapređenja znanja, vještina i kompetencije profesionalnog djelovanja);

(II) učenici završnih razreda osnovnih i srednjih škola (u sklopu dodatne nastave iz oblasti biologije, priprema za opštinska ili državna takmičenja i sl.; a kao priprema za izbor srednjeg usmjerenja, odnosno budućih studija);

(III) studenti (posebno svih studijskih programa i nivoa: Medicinskog, Biotehničkog i Prirodno-matematičkog fakulteta, smjer Biologija); akademsko osoblje UCG-a, drugih Univerziteta u Crnoj Gori i CANU; donosioci odluka u državnim institucijama (Ministarstva: ekologije, prostornog planiranja i urbanizma; ekonomskog razvoja i turizma; evropskih poslova; nauke i tehnološkog razvoja; poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Agencije za zaštitu životne sredine Crne Gore) u cilju ukazivanja na problema, a posebno isticanja nadležnosti i uloge pojedinih institucija u cijelom procesu;

(IV) zaposleni, donosioci odluka i vlasnici iz sektora privrede; članovi specifičnih udruženja kao što su gorani, izviđači; aktivisti NGO kojima je u fokusu zaštita životne sredine i

(V) građani, posebno držaoci životinja, ali i drugih u cilju podizanja svijesti o neophodnosti zaštite životne sredine, a samim tim i nadzora i suzbijanja vektora.

7: Monitoring i evaluacija

- **Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?**
- **Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?**
- **Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?**
- **Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?**

- Prepreka za implementaciju ovog Akcionog plana je što realizacija određenih aktivnosti zavisi od multidisciplinarnog pristupa, pa je potrebno ojačati saradnju između institucija kako bi se ovom problemu pristupilo na sveobuhvatan način.

- Tokom sprovođenja aktivnosti biće primijenjeno integrisano znanje, u smislu „One Health“ koncepta. Operativni nadzor nad sprovođenjem ciljeva će vršiti Institut za javno zdravlje Crne Gore, a sveobuhvatni nadzor nad sprovođenjem Programa i svih aktivnosti vršiće Ministarstvo zdravlja. Nosioc aktivnosti prediuzeće sve potrebne planirane aktivnosti kako bi se postigli ciljevi ovog Programa.

- Glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva su: Broj subjekata kojima su dostavljeni podaci iz baze podataka; Broj oboljelih ljudi od vektorima prenosivih bolesti; Broj oboljelih životinja od vektorima prenosivih bolesti; Regulatoriva u oblasti invazivnih vektorskih vrsta.

- Monitoring Programa odnosi se na praćenje konkretnih aktivnosti, rokova, ispunjenosti indikatora i ispunjenih ciljeva. Operativni nadzor nad sprovođenjem ciljeva će vršiti Institut za javno zdravlje Crne Gore, a sveobuhvatni nadzor nad sprovođenjem Programa i svih aktivnosti vršiće Ministarstvo zdravlja. Monitoring Programa vršiće i Komisija za nadzor i kontrolu vektora pri Ministarstvu zdravlja, na osnovu podataka i izvještaja koje prikuplja i izrađuje Institut za javno zdravlje Crne Gore, nakon čega će se izraditi izvještaj o izvršenom monitoringu. Izvještaj će se raditi na godišnjem nivou uz obavezu slanja izvještaja prema Vladi Crne Gore i objavljivanja na portalu Ministarstva zdravlja.

Za izradu godišnjeg i završnog Izvještaja biće odgovorno Ministarstvo zdravlja, koje će izraditi izvještaje u saradnji sa nosiocima aktivnosti predviđenim akcionim planom, naročito Institutom za javno zdravlje Crne Gore. U dijelu aktivnosti u Akcionom planu predviđena je evaluacija Programa. Predlaže se izrada ex-post evaluacije koja može biti rađena kombinovanom metodom.

Mjesto i datum

Podgorica, 24. mart 2023.godine

Starješina

Dragoslav Šćekić